

פסח "המכות"

מטרת המכות

אדם שהכעס השתלט עליו. אם היה שומע חרפתו ושותק, היו הדברים שוקעים לאט לאט ונעלמים. אבל כאשר הוא משיב לשכנגדו, הרי כבר אין סוף. ככל שיצטק על חברו, כך ירבה חברו להשיב לעומתו. האמת הוא שכל צרה קטנה ניתן לסובלה עם קצת סבלנות ואורך רוח בלי לפגוע בשמחת חיים, וכאשר מקבלים כל דבר בנחת בסבלנות וארך אפים, החיים, נעימים יותר ויפים שבעתיים.

הגדה של פסח "תפארת שמשון" מאת הרב פינקוס זצ"ל

מכת כינים: ההתראה רק כשיש תועלת ממנה

שואל החתם סופר: מדוע לא היתה התראה במכת כינים, שחין וחושך (בכל המכות השלישיות)? והנה רש"י על הפסוק "הִנֵּה אֲנִי הֹרֵג אֶת פֶּנֶךְ בְּכֶרֶךְ" (שמות ד, כג), כתב: הנה אנכי הרג וגו'. היא מכה אחרונה, ובה התרה תחלה מפני שהיא קשה, וזה הוא שנאמר באיוב הן אל ישגיב בכחו, לפיכך, מי כמוהו מורה, (איוב לו, כב.) בשר ודם המבקש להנקם מחבירו, מעלים את דבריו שלא יבקש הצלה, אבל הקב"ה ישגיב בכחו ואין יכולת להמלט מידו כי אם בשוכו אליו, לפיכך הוא מורה ומתרה בו לשוב. אם כן מטרת ההתראה היא לומר לפרעה: תראה שלא תוכל לעשות שום דבר כדי להימלט מהמכה, והדבר היחיד הוא הכוונה לחזור בתשובה. אבל בשלושת המכות הללו לא היה טעם בהתראה כי בחושך אינם יכולים לזוז... ובכינים, הלא אמר לנו רש"י, שהחרטומים לא שולטים בבריה הקטנה משעורה, וממילא לא יכולים לעשות דבר, בשחין, לא יכלו החרטומים לעמוד בפני משה, קל וחומר שלא יכלו לעשות דבר.

הגדה של פסח "ומתוך האור"

מכת ערוב: גם האדמה אשר הם עליה

במכה זו הגיעו כל סוגי בעלי חיים למצרים, ה"ספארי" הכי גדול אי פעם בעולם, עם מגוון עצום של חיות, וכך אומר משה רבינו לפרעה: "הִנֵּנִי מְשַׁלֵּחַ בָּךְ וּבְעַבְדֶּיךָ וּבְעִמָּךְ וּבְכַתְיָךְ אֶת הָעֶרֶב וּמְלֹאוֹ בְּתֵי מִצְרַיִם אֶת הָעֶרֶב וְגַם הָאֲדָמָה אֲשֶׁר הֵם עָלֶיהָ" (שמות ח, יז). מה הכוונה "וְגַם הָאֲדָמָה אֲשֶׁר הֵם עָלֶיהָ"? בארו המפרשים, שכל סוגי החיות שהיו בעולם היו צריכים להגיע למצרים, כל אחד מהמקום בו הוא רגיל לחיות. לדוגמא: הדוב הלבן חי בקוטב הצפוני, במזג אויר של מינוס ארבעים מעלות, ועתה עליו להגיע למצרים לשבוע, אבל שם יש ארבעים מעלות פלוס, מה עושים? לכן במכת ערוב הביא הקדוש ברוך הוא "וְגַם הָאֲדָמָה אֲשֶׁר הֵם עָלֶיהָ", הדוב הארקטי הגיע עם הקרח הארקטי, הנמר הסבירי הגיע עם השלג של סיביר, וכו'. ומתוך האור הגדה של פסח, מהרי"ל דיסיקין

מטרתן העקרית של המכות היתה ללמוד ולהוכיח באופן ברור ומוחשי למצרים ובמיוחד לישראל שהכל בידי שמים. המכות אמתו שלושה דברים: א) מציאות ה' ושהוא בורא עולם. ב) ה' מנהיג את העולם בהשגחה פרטית ובמיוחד את ישראל. ג) אין עוד מלבדו, הוא לבדו עושה ויעשה לכל המעשים לו לבדו היכולת. פרעה כחש בכל הג' דברים אלו: הא' מציאות ה', הוא אמר "לא ידעתי את ה'", אלא העולם הוא קדמון ומלבד זאת אני עשיתי את עצמי. הב', שהיה חולק לומר אפילו אם תרצה לומר שיש אלוה-ה מ"מ אינו משגיח בשפלים, העולם כמנהגו הולך, והוא לא ידע מה נעשה פה ואני יכול לעשות כרצוני, אין שכר עונש. הג', שהיה חולק על יכולת הש"י לומר: שאינו יכול לשנות את הטבע כלל. בגלל דעתו זו לא פחד מעונש כי לה' אין שליטה על העולם. ולכן לא אכנע אליו ולא אשמע בקולו.

ספר "מטעמי השולחן"

רמז שישראל העשירו ממכת דם

על דרך מליצה, נוכל לרמוז את מה שאמרו חז"ל: "ממכת דם העשירו ישראל", ויתבארו הדברים על ידי ר' אבין במדרש (שמות רבא, פרשא ט'): כיצד? המצרי וישראל בבית אחד והגיגית מלאה מים. מצרי הלך למלאות הקיתון מתוכה, ומוציאה מלאה דם, וישראל שותה מים מתוך הגיגית, והמצרי אומר לו: תן לי בידך מים, ונותן לו, ונעשו לו דם. ואומר לו נשתה אני ואתה מן קערה אחת, וישראל שותה מים ומצרי דם, וכשהיה לוקח מישראל בדמים, היה שותה מים, מכאן העשירו ישראל. ורמז לכך, בשמה של המכה זו: כי ל"דמים" יש משמעות כפולה, ובעוד לגבי המצרים הכוונה היתה לדם, כפשוטו, הרי לגבי ישראל הכוונה היתה לדמים במשמעות השניה: כסף.

הגדה כמוצא שלל רב בשם "גדל מחנה אפרים"

מכת צפרדע

במכת צפרדע כתיב "ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים" (שמות ח, ב) בלשון יחיד, משמע שהיתה רק צפרדע אחת. וברש"י הובאו דברי חז"ל: צפרדע אחת היתה והיו מכין אותה והיא מתזת נחילים נחלים. והנה כשרואים המצרים שבכל פעם שהם מכים אותה עי"ז מוסיפה היא להתז צפרדעים הרבה, הלא ודאי שהיו צריכים להפסיק מלהכותה כדי לא להרבות צפרדעים. אלא מאי? כך היא דרכה של מידת הכעס, שאם הצפרדע מוסיפה להתחצף ולהתז עוד ועוד, כ"ש וכ"ש שצריך להוסיף להכותה ולהתנקם בה יותר ויותר.... כך אצל כל

הלכה: סדר אכילת ב' הכזיתים: כתב השו"ע (סי' תעה ס"א), אם אינו יכול לאכול כשני זיתים יחד יאכל של המוציא תחילה ואח"כ של אכילת מצה, ובמ"ב (סק"ט) כתב לכתחילה צריך להכניס לפיו שני הזיתים בבת אחת ולרסקם ויבלע לערך כזית אחת ושוב עוד כזית. בפסקי תשובות (אות ד') כתב אין כוונת המ"ב להכניס לפיו שני כזיתים בבת אחת, שזה דבר שאי אפשר לעשותו, אלא יכניס לפיו לאט לאט ולא יבלע אלא ילעוס ויטחן אותו בפיו עד שיכנסו כל הב' כזיתים לפיו, ואח"כ יבלע בבת אחת כזית אחד ושוב עוד כזית. ויש שכתבו שגם אופן הנ"ל קשה מאוד לעשות, אלא יש לאכול שני הכזיתים כדרך אכילה, רק יקפיד לאכול במהירות שיהיה תוך שיעור של כדי אכילת פרס. *פסקי תשובות חלק ה'*

פתגם: החולם היום על המחר, מאבד את היום אשר חלם עליו אתמול.

ספר "שמחלה"

חקירה: מצה

צריכה להיעשות מחמשת מיני דגן ולא מאורז ודוחן, הדין הוא שתהיה דווקא מחמשת המינים, או שתבוא לידי חימוץ (קובץ שיעורים פסחים קעו)

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: פסח של שום מה

גביר העיירה נוהג היה לקנות כל צרכי ביתו בחנויותיהם של נכרים, שכן לא היה כבודו להכנס לחנותו הקטנה של יהודי. פעם אחת פגשו הרב דמתא, בשעה שיצא מחנותו של נכרי ובידיו צרור הסחורה שקנה. אמר לו הרב: שלום לך ר' פסח! השתאה הלה וקרא: הלא שמי אברהם ולא פסח! חייך הרב ואמר: אבל השם פסח נאה לך יותר שכן אתה פוסח על בתי ישראל...!

ספר "חד וחלק" חלק ג'

שבת שלום!

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, דניאל בן רחל, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים. לזיווג טוב לשלמה בן אסתר. מזל טוב לרפאל יהודה בן מלכה. לזרע של קיימא של מרים בת מלכה ואריה יעקב בן חווה.

לעילוי נשמת של ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל

הנה יש לדקדק, מדוע נשתנתה מכת דבר משאר מכות, שהוזכרה בה הפלאת בני" מן המצרים כבר בשלב ההתראה, עוד לפני המכה כמו שנאמר **"וְהָיָה יָד ה' הוֹיָה בְּמִקְנֶה אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה וכו', וְהָפְלָה ה' בֵּין מִקְנֶה יִשְׂרָאֵל וּבֵין מִקְנֶה מִצְרַיִם"** (וארא ט, ד) ? והרי בשאר המכות, וכגון בברד וחושך, אף שהתורה מדגישה שלבני ישראל היה אור במושבותם, ושבארץ גושן לא היה ברד, אך היא מספרת זאת רק לאחר המכה. עוד יש לשאול בהמשך הפסוקים לגבי המכה עצמה, דהנה נאמר בפסוק **"וַיִּשְׁלַח פָּרְעֹה וְהָיָה לֹא מֵת מִמִּקְנֶה יִשְׂרָאֵל עַד אֶחָד וַיִּכָּבֵד לֵב פָּרְעֹה וְלֹא שָׁלַח אֶת הָעֶם"** (שם, ז), לכאורה מדוע הוצרכה התורה להדגיש שמכל בני ישראל לא מת **"עַד אֶחָד"** ? ויש לבאר, ששונה היתה מכת דבר מכל המכות במהותה, שבכל המכות היה חידוש בעצם הווייתם וקיומם הפלאי, וכגון שהמים נהפכו לדם, ושהעפר נהפך לכינים, אך כשבהמה מתה, מה חידוש כאן ? אלא החידוש הוא רק בזה שכל הבהמות מתות כאחד. על כן במכה זו תיבחן ותראה רק במה שאצל המצרים ימותו כל הבהמות ללא יוצא מן הכלל, ואילו אצל בני" לא ימות עד אחד! רק באמצעות ההשוואה בין המצרים לבני" יוכח ויוברר כי המכה השלוחה מאת ה' היא ! ועל כן, מכיון שכל הוכחת המכה היא רק בכך שאצל המצרים כולם ימותו ואצל בני" לא ימות אף אחד, והיינו שלא יהיה באותו לילה אפילו מוות טבעי אצל הבהמות בני", הרי בהכרח הוא שפרעה ישמע זאת מראש. ומאותו טעם הוצרכה התורה להדגיש כי ממקנה ישראל לא מת **"עַד אֶחָד"** כי אילו היה מת ממקנה בני" באותו לילה אפילו מעט, מחמת מחלה וכדומה, כבר היה למצרים טענה כי אף מיתת מקניהם אינה אלא כדרך כל הארץ.

"הגדת ר' שלום" מאת הרב שלום שברון זצ"ל

מכת שחין

בשחין שבא על המצרים היה נס מיוחד, שהחמיר על האדם את המכה עשרת מונים, וכן לשון הפסוקים: **"וְהָיָה לְאֵבֶק עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם וְהָיָה עַל הָאָדָם וְעַל הַבְּהֵמָה... וַיִּקְחוּ אֶת פִּיטֵי הַכֶּבֶשֶׂן וַיַּעֲמֵדוּ לִפְנֵי פָרְעֹה וַיִּזְרְקוּ אֹתוֹ מִשֵּׁה הַשָּׁמַיְמָה וַיְהִי שָׁחִין אֲבַעְבָּעֶת פָּרֹחַ בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה" קודם כתוב **"עַל הָאָדָם וְעַל הַבְּהֵמָה"**, ואחר כך כתוב **"בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה"**, ללמדנו שהיה השחין על העור מבחוץ וגם בתוך גופם. ובארו המפרשים, שהשחין בחוץ, על העור, גרם לכך שהעור כולו התמלא פצעים, לא היה חלק כמיקודם, ואילו את השחין שהיה בתוך גופם לא היתה להם אפשרות לדבר, ממילא הסבל היה בכפל כפלים !**

ומתוך האור "הגדה של פסח"

